

Табл. Внутрішня звітність щодо оцінки ринкової вартості підприємства

№ з/п	Назва звітної форми	Зміст звітної форми	Основні користувачі
1	Прогнозний звіт про вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на зміну ринкової вартості підприємства	Основними показниками є перелік факторів, що впливають на ринкову вартість майна підприємства; об'єкт, на вартість якого впливає фактор; вплив фактора на зміну ринкової вартості майна підприємства; причина виникнення зазначеного впливу фактору; вплив фактора у вартісному вираженні на ринкову вартість майна; шляхи мінімізації негативного впливу фактору	Власники, керівник, інвестори, внутрішній управлінський персонал різних рівнів, бухгалтерія
2	Зведена накопичувальна відомість відхилень балансової вартості майна від ринкової	Відображає показники щодо назви об'єкта; балансової вартості об'єкта; ринкової вартості об'єкта; причин виникнення відхилень; розрахунку абсолютних та відносних відхилень ринкової вартості	Керівник підприємства, бухгалтерія
3	Зведена відомість здійснених коригувань балансової вартості майна підприємства	Містить дані про назву об'єкта; метод коригування; причини здійснення коригування; вартість об'єкта до коригування; вартість об'єкта відкориговану; суму коригування	Власник, керівник, бухгалтерія

Усі зазначені внутрішні звіти для цілей контролю впливу факторів на зростання чи зниження ринкової вартості підприємства можуть складатися з деталізацією за рівнями управління підприємства або загалом по підприємству. Це дасть змогу виявити та усунути диференційований вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовища на генерування ринкової вартості підприємства. Система внутрішньої звітності щодо оцінки ринкової вартості підприємства покликана забезпечити задоволення інформаційних потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

Висновки. Відсутність належних теоретичних, практичних розробок та напрацювань у сфері формування достовірного, повного та оперативного інформаційного базису в частині оцінки ринкової вартості підприємства зумовила розробку пропозиції з усунення зазначених недоліків. У зв'язку з цим запропоновано систему внутрішньої звітності з оцінки ринкової вартості підприємства, застосування якої дає змогу покращити організацію та методичку здійснення внутрішнього контролю факторів та ризиків, які негативно впливають на зростання ринкової вартості підприємства.

Література

1. Дудка Т.В. Вимір та оцінка інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – "Економіка і управління підприємствами (підприємства харчової промисловості)" / Т.В. Дудка. – Одеса, 2007. – 19 с.
2. Петіна Л.В. Шляхи удосконалення внутрішньогосподарської звітності та перманентної інвентаризації в прийнятті управлінських рішень на підприємствах АПК / Л.В. Петіна // Бізнес-навігатор. – 2009. – № 2. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/biznes/2009_2/2009/02/090229.pdf.
3. Тарасенко С.І. Формування системи факторів вартості підприємства / С.І. Тарасенко // Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 80. – С. 149-153.

4. Травін В.В. Бухгалтерський облік і система національних рахунків: напрями гармонізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / В.В. Травін. – Житомир, 2010. – 21 с.

5. Труфіна Ж.С. Внутрішня звітність та її використання в контролі формування фінансових результатів операційної діяльності / Ж.С. Труфіна // Вісник Чернівецького торговельно-економічного ін-ту. – Чернівці : Вид-во ЧТЕІ КНТЕУ. – 2011. – Вип. 3(43). [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_3/ NV-2011-V3_70.pdf.

6. Федорович Т.В. Влияние стоимостной оценки бизнеса на формирование финансовой отчетности корпорации / Т.В. Федорович // Бухгалтерский учет и аудит : научн. журнал. – 2008. – № 2. – С. 146-151.

Корягин М.В. Внутренняя отчетность по рыночной стоимости предприятия как основа принятия управленческих решений

Подтверждено отсутствие надлежащих теоретических разработок в части формирования системы внутренней отчетности по рыночной стоимости предприятия. С целью устранения указанных недостатков разработан пакет внутренней отчетности по рыночной стоимости предприятия как основы информационного обеспечения принятия управленческих решений.

Ключевые слова: внутренняя отчетность, рыночная стоимость, управленческие решения, внешние и внутренние пользователи.

Koryagin M.V. Internal reporting of assessment of company's market values a basis management decisions

The absence of appropriate theoretical developments regarding the formation of internal reporting company's market value is confirmed. In order to eliminate these shortcomings the internal reporting package to the market value of companies as the basis of information support of management decisions is developed.

Keywords: internal reporting, market value, management decisions, internal and external users.

УДК 336.717:658.14/17.012

Доц. М.І. Кульчицький, канд. екон. наук;

магістр І.С. Кирилейза – Львівський НУ ім. Івана Франка

АНАЛІЗ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У КРИЗОВИЙ ТА ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОДИ

Досліджено сучасний стан забезпеченості капіталом банківського сектору України. Розкрито сутність поняття достатності банківського капіталу та розглянуто фактори, які здійснюють на неї вплив. Проаналізовано основні показники достатності капіталу вітчизняних банківських установ та тенденції їх змін.

Ключові слова: банки, банківська система, власний капітал, достатність капіталу.

Вступ. Банківський капітал є фундаментальною основою діяльності банківських установ, забезпечує стабільне їх функціонування, розвиток та генерування вхідних грошових потоків. Оцінка величини банківського капіталу, його структури та адекватності перебуває в центрі уваги інвесторів, банківського сектору, а також органів державного нагляду. Отож, питання достатності капіталу банків є актуальним і важливим у сучасних умовах функціонування вітчизняного банківського сектору.

Дослідженням основних проблем, пов'язаних із достатністю банківського капіталу, займалися такі вітчизняні науковці, як: М. Алексеєнко, О. Вов-

чак, В. Гесць, О. Дзюблюк, М. Козоріз, В. Міщенко, А. Мороз, С. Науменкова, М. Савлук, Р. Слав'юк, Т. Смовженко, А. Шаповалов, Н. Шелудько та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз достатності капіталу вітчизняних банківських установ, а також динаміки його змін у посткризовий період.

Результати дослідження. Власний капітал банку є сумою грошових коштів, внесених акціонерами, а також кошти, утворені в процесі подальшої діяльності банку, і виступає одним із головних показників діяльності банківських установ. Основною функцією власного капіталу є усунення негативного впливу ризиків, пов'язаних із функціонуванням банківської системи, та забезпечення економічної самостійності та фінансової сталості банку, тому ефективне управління ним стає пріоритетним завданням для банку.

Для того, щоб якісно оцінити банківський капітал, необхідно звернути увагу на його достатність. Визначення достатності капіталу банку відіграє ключову роль не лише для оцінки ефективності функціонування окремо взятої банківської установи, а й для визначення надійності всієї банківської системи. Національний банк України здійснює постійний моніторинг достатності капіталу банків з метою прийняття правильних рішень щодо розвитку банківської сфери.

Достатність капіталу – це здатність банківської установи надавати традиційний набір банківських послуг стандартної якості незалежно від можливих збитків за активними операціями. Серед факторів, що визначають достатність капіталу, можна зазначити: обсяг вкладних операцій, що здійснює комерційний банк; величина ризику, яку приймає на себе комерційний банк, здійснюючи свої активні операції [1, с. 100]. Тобто достатність банківського капіталу характеризує загальний рівень надійності банку та схильність його до ризику. Обсяг капіталу 175 банків станом на 01.01.2012 р. становив 136 809,7 млн грн або 13 097,2 млн євро. Обсяг сплаченого статутного капіталу становив 130 674,5 млн грн або 12 509,8 млн євро [2].

За індикативною групою банків обсяг капіталу (без субординованого боргу) станом на 01.01.2012 р. становив 133 796,2 млн грн. Незважаючи на значний від'ємний поточний фінансовий результат, зростання статутного капіталу відбувалося випереджаючими темпами і становило 19,61 % (23 282,8 млн грн), що привело до зростання капіталу цих банків на 13,85 % або 16 278,6 млн грн.

Табл. 1. Показники банківського сектору України в 2006-2011 рр. [2]

Показник	01.01. 2006 р.	01.01. 2007 р.	01.01. 2008 р.	01.01. 2009 р.	01.01. 2010 р.	01.01. 2011 р.	01.01. 2012 р.
Регулятивний капітал, млн грн	26373	41148	72265	123066	135802	160897	178454
Адекватність регулятивного капіталу (H2)	14,95	14,19	13,92	14,01	18,08	20,83	18,90
Рентабельність капіталу, %	10,39	13,52	12,67	8,51	-32,52	-10,19	-5,27

Дані табл. 1 свідчать, що значення показника адекватності регулятивного капіталу, починаючи з 2006 р. поступово зменшується, а за період 2009-

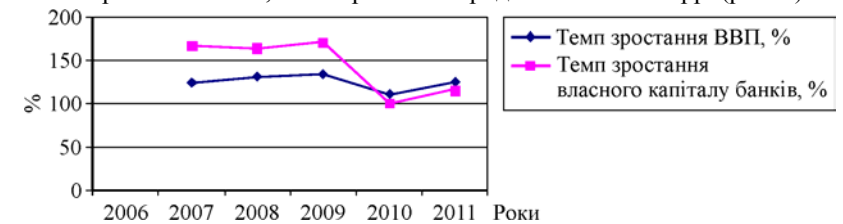
2011 рр. – стрімко зросло. Причина зниження – у значному зростанні активів банківського сектору, яке, своєю чергою, пов'язане із значним зростанням темпів кредитування, а щодо зростання значення цього показника у наступних роках, то причиною є протилежна ситуація. Станом на 01.01.2012 р. показник адекватності регулятивного капіталу (H2) перевищує критичне значення та становить 18,90 %, що свідчить про стабілізацію банківського бізнесу та достатню капіталізацію банків. Середній рівень нормативу мінімального розміру регулятивного капіталу банків України на 1 січня 2012 р. зріс до 178 454 млн грн, порівняно з 160 897 млн грн на 1 січня 2011 р. Проте негативні тенденції на ринку банківських послуг призвели до зниження фінансових результатів банків. Рентабельність капіталу станом на 1 січня 2011 р. становила 10,19 %, а вже на початок поточного року – 5,27 %. Тому банкам потрібно ефективніше управляти капіталом, щоб забезпечити свою фінансову стабільність та надійність.

Табл. 2. Показники капіталізації вітчизняного банківського сектору

Показник	01.01. 2006 р.	01.01. 2007 р.	01.01. 2008 р.	01.01. 2009 р.	01.01. 2010 р.	01.01. 2011 р.	01.01. 2012 р.
Власний капітал, млн грн	25451	42566	69578	119263	118212	137725	155487
Темпи зростання власного капіталу, %	–	167	163	171	99	117	113
Валовий внутрішній продукт, млн грн	544153	720731	948056	913345	1082569	1341000	1505000
Темпи зростання ВВП, %	–	123	130	134	110	124	112
Частка капіталу у ВВП	4,68	5,9	7,3	13	10,9	10,3	10,3

Джерело: побудували автори на основі [2].

Дані табл. 2 свідчать про сталу тенденцію зростання частки власного капіталу банків України у ВВП: якщо на початок 2006 р. досліджуваний показник не досягав 5,0 %, то на початку 2007 р. він становив 5,9 %. За 2008 р. він фактично подвоївся і станом на 1 січня 2009 р. питома вага власного капіталу у ВВП зросла до 13,0 %. Упродовж 2010-2011 рр. спостерігаємо змінювання частки власного капіталу банків у ВВП країни на рівні 10,0 %. Перевищення темпів зростання власного капіталу вітчизняних банків, порівняно з темпами зростання ВВП, спостерігаємо впродовж 2006-2009 рр. (рис. 1).

Рис. 1. Темпи зростання ВВП та власного капіталу банків України (джерело: побудували автори на основі [2])

Проте рівень капіталізації банківської системи залишається недостатнім. Для порівняння варто зазначити, що в деяких європейських країнах співвідношення власного капіталу до ВВП є практично вдвічі вище [3, с. 93].

Наприклад у Росії зазначене співвідношення становить 37,2 %, у країнах Центральної Європи – понад 40 %. Ще вищий показник у США. Банківські активи в Україні становлять 85 % до ВВП, а в Англії, наприклад, – понад 300 % [3, с. 94].

Отже, можливості кредитування реального сектору економіки України банками нині порівняно незначні. На думку фахівців, якщо активи та капітал вітчизняних банків використати повністю, то можна було б досягнути подвоєння темпів економічного зростання у найближчій перспективі.

Для своєї роботи кожен банк повинен мати власні кошти, основну частину яких займає статутний капітал. І якщо статутний капітал НБУ формується за кошти бюджету держави, то комерційні банки утворюють за рахунок внесків акціонерів або учасників. Зауважимо, що про покращення якості капіталу свідчить зниження (хоча й незначне) частки переоцінки основних засобів – один із найуживаніших способів для "надування" банківського капіталу (табл. 3).

Табл. 3. Динаміка балансового капіталу банків за 2006-2011 рр. (суми, млрд грн)

Показник	01.01.2006 р.	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.	01.01.2009 р.	01.01.2010 р.	01.01.2011 р.	01.01.2012 р.
Статутний капітал	16,2	26,3	42,9	82,5	119,2	145,8	171,9
Емісійні різниці, резерви, фонди, фінансові результати	6,8	10,9	18,5	25,6	-8,9	-15,9	3,7
Резерви переоцінки основних засобів та цінних паперів	2,5	5,4	8,2	11,2	9,9	11,8	12,7
Балансовий капітал, усього	25,5	42,6	69,6	119,3	120,2	141,7	155,5

Джерело: побудували автори на основі [2].

Аналізуючи дані табл. 3, спостерігаємо постійне зростання розміру зареєстрованого та сплаченого статутного капіталу впродовж 2006-2011 рр. Також можна відзначити позитивну докризову тенденцію приросту емісійних різниць, загальних резервів та фондів банків, результатів минулих, звітного, поточного років, проте протягом 2009-2011 рр. спостерігали протилежну тенденцію. На початок 2011 р. загальна сума сплаченого статутного капіталу становила 171,9 млрд грн, тобто протягом 2011 р. вона зросла на 26,1 млрд грн.

За підсумками IV кварталу 2011 р. продовжилось зростання власного капіталу банківської системи України шляхом збільшення статутного фонду окремими банківськими установами. Сукупний обсяг власної капітальної бази комерційних банків є меншим за статутний капітал, що пояснюють збитковими результатами діяльності впродовж 2009-2011 рр. Загалом, за 2011 р. розмір власного капіталу зріс на 12,9 % (17,7 млрд грн) і дорівнював 155,5 млрд грн станом на 01.01.2012 р. Графічно динаміку власного та зареєстрованого сплаченого статутного капіталу подано на рис. 2.

Як бачимо, сформулась перманентна тенденція перевищення власного капіталу над статутним протягом 2006-2009 рр., проте, починаючи з 2010 р., спостерігаємо протилежну тенденцію, що свідчить про активне нарощення статутного капіталу банківським сектором України.

Рис. 2. Динаміка власного та статутного капіталу банків України (джерело: побудували автори на основі [2])

Протягом IV кварталу 2011 р. 36 банків збільшили статутний капітал на загальну суму 4 515,8 млн грн: з 1 групи – 3 банки на суму 2 492,4 млн грн (55,2 % від загальної величини, на яку збільшили статутний капітал банки України), з 2 групи – 2 банки на 732,2 млн грн (16,2 %), з 3 групи – 3 банки на 213,0 млн грн (4,7 %) та з 4 групи – 28 банків на 1 078,2 млн грн (23,9 %). Нарощення статутного капіталу банками перших 3 груп здійснено з метою розширення масштабів діяльності. Банки 4 групи здебільшого нарощували статутний капітал з метою виконання вимог щодо його мінімального розміру (120 млн грн). Разом із збільшенням статутного капіталу відбулось нарощення регулятивного капіталу, так станом на 01.01.2012 р. загалом у банківській системі він дорівнював 178,5 млрд грн і перевищував значення статутного капіталу на 3,8 % (6,6 млрд грн).

Аналіз динаміки показників діяльності банківського сектору в останні роки вказує на поступове зниження рентабельності власного капіталу комерційних банків від майже 11 до -5,27 %. Показник рентабельності капіталу банків свідчить про прибутковість компанії та рівень ефективності фінустанови.

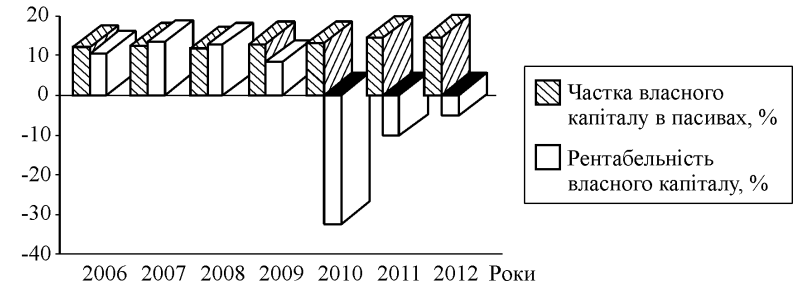

Рис. 3. Частка власного капіталу в банківських пасивах та рентабельність капіталу українських банків (джерело: побудували автори на основі [2])

Як бачимо з рис. 3, у 2006-2008 рр. банківські установи мали позитивні показники рентабельності капіталу та відповідали оптимальному значенню цього показника. Однак на початку фінансової кризи 2008 р. спостерігаємо зниження показника рентабельності капіталу до 8,51 %, а у 2009 р. від'ємне

значення рентабельності капіталу – на рівні 32,52 %. Цей факт свідчить про скорочення обсягів операцій банків у IV кварталі 2008 р. та у 2009 р. Особливо скоротилися обсяги кредитних програм банків, що спричинено посиленням економічної кризи та негативними явищами загалом у фінансовому та реальному секторах економіки. Частка власного капіталу в банківських пасивах протягом п'яти років поступово збільшувалася від 11,9 до 14,7 %.

З метою забезпечення процесу реальної капіталізації банківської системи НБУ розроблено систему визначення категорії банку залежно від розміру капіталу. Відповідно до цієї системи, всі банки належать до однієї з трьох категорій за рівнем капіталізації, для кожної з яких розроблено відповідну програму нарощування капітальної бази та надано конкретні рекомендації щодо дивідендної політики. Система категорійності капіталу призначена для посилення контролю за процесом капіталізації банків з боку НБУ та для забезпечення умов реального нарощування капіталу комерційними банками України [4, с. 49].

Однією з особливостей функціонування національної банківської системи є висока концентрація банківського капіталу. Так, більше половини капіталу зосереджено в 18 найбільших банках. Найбільший за обсягами капітал, за підсумками 2011 р., має Укрексімбанк, а саме 1672,204 млн євро (табл. 4) [5].

Табл. 4. Найбільші банки за обсягом капіталу станом на 01.01.2012 р., млн грн [5]

№ з/п	Банк	Капітал	Капітал, млн євро	Питома вага, %	Статутний капітал
1	УКРЕКСІМБАНК	17729,041	1672,204	12,789	16413,486
2	ОЩАДБАНК	17686,502	1668,530	12,758	15537,900
3	ПРИВАТБАНК	17292,532	1650,918	12,474	13545,172
4	УКРСОЦБАНК	8175,962	780,559	5,898	1270,000
5	ПРОМІНВЕСТБАНК	7092,789	677,148	5,116	5285,191
6	ВТБ БАНК	5462,230	521,479	3,940	5415,784
7	АЛЬФА-БАНК	5179,276	494,465	3,736	4639,121
8	ОТП БАНК	4339,349	414,278	3,130	2868,191
9	ПУМБ	4201,753	401,141	3,031	3294,492
10	РОДОВІД БАНК	3682,506	351,569	2,656	12359,299

Аналізуючи рівень капіталізації банків, необхідно приділити особливу увагу їх правовому статусу, зокрема системоутворюючим банківським установам. Згідно із Законом України "Про банки і банківську діяльність", системоутворюючий банк – це банк, зобов'язання якого становлять не менше ніж 10 % загальних зобов'язань банківської системи [6]. Сьогодні системоутворюючими банками є лідери Укрексімбанк та Ощадбанк (табл. 4).

Можемо стверджувати, що вітчизняний банківський сектор характеризується високим рівнем концентрації капіталу у 1 та 2 групах банків. Понад 60 % капіталу банківського сектору України перебуває у власності 1 групи банківських установ, що в становить майже 46 млрд грн. Доцільно зазначити, що до 1 групи найбільших банків станом на 01.01.2012 р. належать 17 банків.

Щодо прибуткової діяльності банківських установ, то зауважимо, що 72 % усіх сумарних прибутків банківського сектору припадає на 1 групу банків, у 2, 3 та 4 групах цей показник становить відповідно 13,8 %, 8,4 % і 5,8 %.

Отже, рівень концентрації банківського капіталу впливає не тільки на процес збільшення частки активних операцій у найбільших банківських установах, але й на обсяги прибутку в цій групі банків. Також позитивну динаміку зростання капіталу простежуємо в 2 групі банків, чого, на жаль, не можна сказати про 3 та 4 групи банків, показники яких в абсолютному вимірі характеризуються незначним зростанням, а в абсолютному вимірі відносно всієї банківської системи України – навіть спадом.

Кількість зареєстрованих банків від 2006 до 2011 рр. зростає майже на 10 %. Присутність на ринку великої кількості гравців із порівняно незначними активами призводить не так до конкуренції, як до високих витрат на надання послуг банками і цим самим заважає популяризації банківських послуг в Україні. За нинішньої ситуації, на наш погляд, необхідно не створювати нові банківські структури, а розвивати наявні. Взагалі об'єднання банків не є чимось новим у банківській практиці й часто реалізується у багатьох країнах з метою зниження витрат, диверсифікації портфеля вкладень, удосконалення менеджменту банку, поліпшення структури капітальної бази тощо.

Висновки. Отже, вітчизняним банківським установам потрібно й далі нарощувати обсяги власного капіталу. Для цього доцільно збільшувати акціонерний капітал, реалізовувати ефективну дивідендну політику, раціонально управляти власним капіталом.

Достатній розмір власного капіталу комерційних банків є своєрідним регулятором, який дає можливість банківським установам підтримувати платоспроможність і сталість, здійснювати свою діяльність в умовах впливу ринкових ризиків.

Література

1. Алексєєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики : монографія / М.Д. Алексєєнко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 276 с.
2. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/>.
3. Грудзевич У.Я. Аналіз проблем капіталізації банківської системи України та напрямів їх вирішення / У.Я. Грудзевич, Я.В. Грудзевич // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 2 (8). – С. 91-97.
4. Дзюба Т.Г. Взаємозв'язок між рівнем капіталізації банківської установи та її конкурентоспроможністю / Т.Г. Дзюба // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2009. – № 3. – С. 49-55.
5. Асоціація українських банків: офіційна інтернет-сторінка. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.aub.org.ua>.
6. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р., № 2121-III зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>.

Кульчицкий М.И., Кирилейза И.С. Анализ капитализации банковского сектора Украины в кризисный и посткризисный периоды

Исследовано современное состояние обеспеченности капиталом банковского сектора Украины. Раскрыта сущность понятия достаточности банковского капитала и рассмотрены факторы, которые оказывают на нее влияние. Проанализированы ос-

новые показатели достаточности капитала отечественных банковских учреждений и тенденции их изменения.

Ключевые слова: банки, банковская система, собственный капитал, достаточность капитала.

Kulchitsky M.I., Kyryleiza I.S. Analysis of the capitalization of the banking sector of Ukraine in crisis and post-crisis periods

This article investigates the current state of security capital of the banking sector of Ukraine. The essence of the concept of adequacy of bank capital and examined factors that influence it. The basic capital adequacy ratios of domestic banks and tendencies of their changes.

Keywords: banks, banking system, own capital, capital adequacy.

УДК 336.77

Здобувач Т.А. Піхняк¹ – Львівська КА

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Визначено роль банківського кредиту у діяльності малого підприємництва трансформаційної економіки. Проаналізовано стан кредитування малого підприємництва в Україні, виділено та систематизовано чинники, що перешкоджають подальшому його розвитку. Запропоновано й обґрунтовано основні напрями вдосконалення кредитування за сучасних умов.

Ключові слова: мале підприємництво, кредитування малого підприємництва, кредитори, позичальники, проблеми кредитування малого підприємництва, державна підтримка.

Постановка проблеми. Чільне місце в економіці розвинених країн належить малому підприємству, яке завдяки своїй динамічності та гнучкості стало дієвим важелем вирішення низки соціально-економічних проблем: забезпечення зайнятості населення; подолання бідності; посилення економічного потенціалу; сприяння розвитку конкуренції; зменшення обсягу трудової міграції і відтоку активної частини населення за кордон. Мале підприємство, як особливий вид суспільної активності, найбільш повно розкриває творчий потенціал особистості, оптимально поєднуючи довгострокові інтереси держави із прагненнями простих громадян. Саме мале підприємство створює 50-80 % ВВП розвинених ринкових економік, забезпечує роботою понад 50 % працюючого населення.

Незважаючи на те, що протягом тривалого періоду ринкових реформ наголошувалося на необхідності розвитку малого підприємництва в Україні, насправді його стан залишається незадовільним. Упродовж останніх кількох років мале підприємство забезпечувало лише близько 10 % ВВП країни та створювало робочі місця для 26 % зайнятого населення. Беззаперечно, що для розвитку малого підприємства необхідні грошові кошти, яких у вітчизняних підприємств немає. Чи не єдиним джерелом забезпечення стабільної роботи підприємств малого бізнесу є банківський кредит. У світі кредитування малого підприємства визнано одним із найефективніших методів бо-

¹ Наук. керівник: проф. Башнянин, д-р екон. наук

ротьби з соціальною бідністю, дієвим засобом зростання зайнятості населення. В економічно розвинених країнах питома вага кредиту в структурі джерел фінансування малого бізнесу становить не менше ніж 60 %. Банківська система може стати потужним важелем впливу на підприємницький сектор України, який особливо гостро відчуває нестачу фінансових ресурсів в умовах посткризового відновлення економіки.

Проблеми кредитування малого підприємництва посіли чільне місце у працях багатьох вітчизняних учених, серед яких: 3. Варналій, Л. Воротіна, А. Кисельов, М. Крупка, О. Кужель, І. Михасюк, А. Пересада, А. Поддєрьогін, А. Чухно та ін. У їх дослідженнях відображено окремі аспекти сутності та ролі кредиту, обґрунтовано необхідність використання кредитних ресурсів суб'єктами господарювання, висвітлено проблемні питання кредитування підприємств малого бізнесу за сучасних умов та запропоновано конкретні шляхи їх вирішення, проте діалектика формування й розвитку нової моделі національної економіки висуває нові питання, відповіді на які мають бути адекватними економічним умовам, що склались у країні.

Методика дослідження. Метою роботи є аналіз сучасного стану банківського кредитування малого підприємництва в Україні, виявлення основних проблем його розвитку на окреслення шляхів вирішення цих проблем.

Результати дослідження. Активне кредитування малого підприємства в Україні розпочалося з 2000 р. Відтоді і до настання фінансово-економічної кризи обсяги кредитів у реальний сектор економіки невинно зростали. Однак криза 2008 р. внесла свої корективи і більшість банків відмовилися кредитувати малий бізнес, який склав основну частину проблемних позичальників і завдав величезних збитків банківській системі. На фоні подальшого зростання позик корпораціям, надання позик сектору малого та середнього підприємства продемонструвало стійку динаміку до зниження (рис. 1).

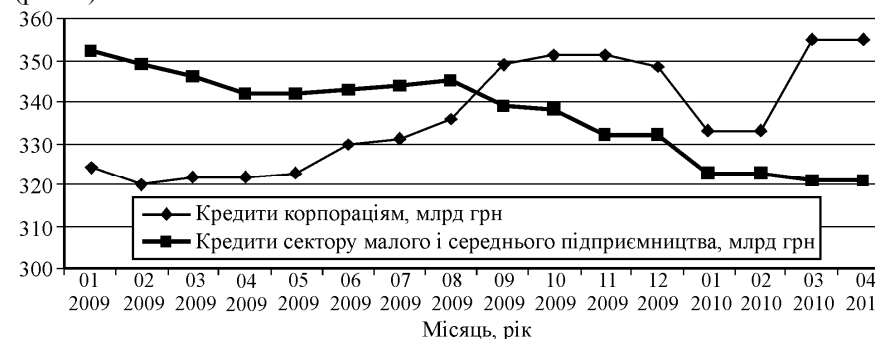

Рис. 1. Обсяг виданих кредитів корпоративному сектору і сектору малого та середнього підприємства, млрд грн [1, с. 8]

Які ж чинники стримували кредитування малого підприємства? На наш погляд, проблему кредитування в Україні можна розкласти на дві складові:

1. Активізувати кредитування малого підприємства з боку банків заважає: